

bylo, na dcery jeho bratra Josefa I. a jich potomky, pak na jeho sestru ohledně jejich potomků a po těchto na nejbližší příbuzné domu, leč vždy dle práva prvorozenství v rodu mužském i ženském.

V. Pragmatická sankce došla výrazu i v pozdějších základních a ústavních zákonech, jak v rakouské polovici říše, tak i v Uhrách. Tak prohlašuje diplom ze dne 20. října 1860 č. 226 ř. z. ve svém úvodě: »Předkové Naši slavné paměti moudře i pečlivě k tomu hleděli, aby v Našem nejjasnějším domě zřízena byla jistá forma posloupnosti, načež od Jeho c. kr. Apoštolského Veličenství, slavného císaře Karla II., dne 19. dubna 1713 s konečnou platností a nezměnitelně ustanoven jest řád posloupnosti zákonem státním, základním a domovním posavade platným, kterýž pod názvem »pragmatická sankce« znám jest a od řádných stavů Našich rozličných království a zemí přijat byl. Na tomto řádu posloupnosti jakožto nezvratném základu právním a na nedílnosti i nerozlučnosti svých rozličných částí, s právy a svobodami jmenovaných království a zemí v srovnalost uvedené, založeno jsouc odolalo mocnářství Rakouské, smlouvami státními a mezinárodními od té doby rozšířené a utužené, vítězně všelikým nebezpečstvím a útokům, které na ně dorážely, jsouc v tom podporováno a hájeno věrností, oddaností a udatností svých národů. Stejným způsobem ustanovuje čl. XII. uherského zákona z roku 1867 ve příčině společných záležitostí zemí koruny uherské a zemí této polovice říše a ve příčině způsobu jich vyřizování, následující: »Svazek zemí koruny uherské s jedné a ostatních království a zemí Jeho Veličenstva se strany druhé spočívá na pragmatické sankci, která v roce 1720 uznána byla. Tato slavnostní základní smlouva zajistila nejen právo posloupnosti trůnní v linii ženské domu Habsburského, nýbrž zároveň vyslovila, že království a země, které dle tohoto stanoveného řádu posloupnosti dědické témuž vladaři jsou podrobeny, tvoří nedílnou a nerozlučitelnou držbu.« Viz. čl. Záležitosti společné.

Sazba advokátní viz Tarif advokátní.

Sazba celní viz Tarif celní.

Sazba lékárnická viz Lékárníci.

Sazba notářská viz Notářství.

Sazba trestní viz Tresty.

Sazba železniční viz Tarif železniční.

Sázka a hra.

A. Sázka.

I. Pojem.

Zákonná definice § 1270 o. o. z. zní: Sázka vzniká, když umluví se o události oběma stranám ještě neznámé určitá cena pro toho, jehož tvrzení osvědčí se pravdivým. Sázka souvisí tudíž úzce se hrou; obě jsou smlouvy odvážné a plným právem označuje tudíž § 1272 o. o. z. hru co zvláštní druh sázky a platí povšechné zásady pro sázku dané i pro hru (§§ 1272, 1273 a 1274 o. o. z.). Sázka předpokládá tudíž, že mínění dvou stran si odporují tak, že strana podlehnoucí zaplatiti má vítězi určitou cenu. Dle římského práva byla sázka již od nejstarších dob přípustnou. Byla známa pod »sponsio« a objevuje se ve formě »legis actionis per sacramentum«, strany složily u pretora peněžnou sumu v úmyslu, by strana, která v právu je, obnosu pozbyla ve prospěch eráru. I Justiniánské zákonodárství zmiňuje se o sázce jako o platné smlouvě.

II. Právoplatnost sázky.

Z citované zákonné definice § 1270 o. o. z. podávají se jasně náležitosti platné sázky:

1. Nejpodstatnější náležitostí je — jak již shora řečeno — jistá oběma stranám neznámá událost t. j. událost, o které obě strany vědět nesmí, že nastane neb nutně nastati musí. Sázka je tudíž neplatna, když vyhrávající strana věděla o výsledku a druhé straně jej zatajila. § 1270 o. o. z. nazývá jednání takové »Arglist«, »dolus«, strana prohrávající, jež věděla již předem o výsledku, pokládá se za dárce; neboť věděla-li, že sázka je pro ni ztracenou, užila patrně označení tohoto na oko, ve skutečnosti však zamýšlela poskytnouti bezplatně druhé straně pod jménem sázky majetkový prospěch, proto pokládá § 1270 o. o. z. stranu prohrávající v tomto případě za dárce a úmluvu za zvláštní způsob darování.

2. K platnosti sázky je tudíž dle řečeného třeba bezelstnosti, dále nesmí sázka obsahovati nic nedovoleného (§ 1272 o. o. z.).

III. Žalovatelnost sázky.

Pokud umluvená cena je jen slíbena, zakládá sázka pouze »naturalem obligationem«, nežalovatelnou smlouvou. Žalovatelnou stane se sázka teprve tím, když cena skutečně se zapraví nebo složí. Nařizuje-li § 1271 o. o. z. ke konci »soudně cenu požadovati nelze«, vztahuje se předpis tento jen tu cenu, která byla pouze slíbena. Byla-li však cena složena, může býti žalobou požadována na odpůrci a depositáři (rozh. ze dne 31. prosince 1873 č. 12651, sb. 5967). Důvod, proč zákon vítězí právo žalobní povšechně odpírá, spočívá v tom, že smlouvy takové dějí se často z lehkomyšlnosti a bez náležitého rozvážení, pročež zákon pohnutky takové potlačuje, naproti tomu ve složení ceny spatřuje již zákon vážnější, rozváženou vůli a proto pokládá v takovém případě sázku za úmluvu právně účinnou, s níž pak podobně jako s jinými dovolenými smlouvami i právo žalobní spojuje.

IV. Druhy sázky jsou různé. Řadí se sem i obchody diferenční (viz čl. Obchody differeční) zejména obchod premiový (viz čl. Bursa). Speciální ustanovení ohledně sázky obsahuje ještě § 1383 o. o. z., který praví, že o obsahu posledního pořízení nelze učiniti narovnání před jeho prohlášením. Uzavře-li se tudíž o obsahu poslední vůle sázka, sluší ji posouditi dle zásad o smlouvách odvážných pokud se týče dle § 1270 o. o. z.

V. Právo poplatkové.

Při sázce podléhá poplatku cena a jsou-li ceny obou stran různé, podléhá poplatku cena vyšší dle stupnice II. (pol. s. 57, A).

B. Hra.

I. Pojem.

Hra jest odvážná smlouva, při níž jeden kontrahent zavazuje se druhému plniti jistou úplatu nebo jistý předmět, čině toto plnění závislým na jisté okolnosti tím způsobem, že nastane-li tato, jest očekávati výhru na straně jedné a prohru na straně druhé. Podle římského práva byla každá hra o peníze zapovězena, vyjímaje jisté hry závodní (zápasy; ludi, qui virtutis causa fiunt), pak hra v domácím kruhu (quod in convivio vescendi causa ponitur). Přestoupen-li zákaz hry, mělo to v zápětí neplatnost celé smlouvy. Ta strana, které připadla výhra, neměla právo žalovati druhého smluvníka. Ano i kauci danou k vůli hře bylo vrátiti. Ustanovení římského práva přešla do všech legislací, na něž mělo římské právo vliv.

i dělily se hry již záhy v dovolené a zapovězené. Dovolené byly zvláště ty hry, které sloužily ku cvičení duševních sil, t. zv. hry umělecké.

Code Napoleon přejal zúplna římské pojetí hry, kdežto pruský zákon zemský a obecný obč. zákonník náš vycházejí z jiných zásad. Podle rakouského práva pokládá se hra za druh sázky a normy ve příčině sázek vytknuté platí také pro hry (viz. odst. A.). Avšak z § 1272 o. o. z. vyplývá, že také podle rakouského práva jisté druhy her jsou dovoleny, jiné naproti tomu zapovězeny. § 1272 o. o. z. odvolává se na politické zákony, které obsahují zakázané hry. Avšak i dovolené hry zavazují jen dotud, pokud cena umluvená byla nejen slíbena, nýbrž i skutečně zapravena a složena (§ 1271 o. o. z.).

II. Zápůjčka do hry.

Veliký spor způsobila otázka o t. zv. zápůjčce do hry. Po dvě desetiletí vydávána byla v rakouské praxi soudní docela opáčná rozhodnutí o otázce, je-li zápůjčka do hry, t. j. zápůjčka, jež se poskytuje jednomu hráči, aby zaplatil svůj dluh ve hře, žalovatelnou čili nic. Pro žalovatelnost vyslovují se rozhodnutí nejvyš. soudu ze dne 18. ledna 1871 č. 6343, ze dne 17. dubna 1871 č. 4441 (sb. »Gl. U.« č. 4021 a 4144), ze dne 14. června 1878 č. 4163 (časop. »Jurist. Blätter«, č. 38 r. 1878), odůvodňující svůj náhled tím, že zákon odpírá právo zažalovati pohledávku jediné ze hry samotné vzniklou, kdežto půjčka ve hře není totožna se hrou samou a nelze ji tudíž za hru považovati a nelpí tedy na zápůjčce ve hře tytéž následky (nežalovatelnost nároku) jako na hře samé; ostatně není zapůjčitel ani povinen, aby pátral po účelu zápůjčky, rozhodujeť spíše ta okolnost, že obnos byl dán s tím úmyslem, aby druhému poskytla se zápůjčka, že druhá strana s tímto úmyslem zapůjčený obnos přijímá; tím způsobem konstruuje se smlouva o zápůjčku docela nezávisle na smlouvě o hru, tudíž také docela nezávisle na dalších následcích, které se hrou se spojují. Bylo k tomu poukázáno, že § 1174 o. o. z., o nějž se pravidelně opírala rozhodnutí proti žalovatelnosti zápůjčky ve hře, podle svého obsahu a ducha má na mysli takové plnění, které se »dává« za tím účelem, aby se způsobilo nějaké nedovolené jednání, kterým nelze vyrozumívati zápůjčku, nýbrž § 1174 má před očima jenom poskytnutí peněžního obnosu, který se dává jakožto plnění neb odměna za pokračování ve hře zapovězené. Proti žalovatelnosti vyslovují se naproti tomu judikáty nejvyš. soudu ze dne 21. prosince 1870 č. 5426, ze dne 4. ledna 1872, sb. »Gl. U.« č. 9271, ze dne 17. července 1875 č. 6475, č. 3995, 4426 a 5764; tato rozhodnutí opírají se o §§ 874, 1174 a 1271 o. o. z., jsouce motivována tím, že není účinnějšího prostředku, aby podporovala se vášeň hrát, než snadné obdržení zápůjčky po vyčerpání vlastní zásoby peněz; kdyby bylo dovoleno, aby pořadem soudním požadovala se nazpět taková zápůjčka, pak stal by se nevyvratitelný úmysl zákonodárcův zastaviti zakázané hry přímo illusorním, neboť v nejčtetnějších případech spoluhráči bývají také zapůjčiteli. Pokládati takovouto zápůjčku za žalovatelnou příčí se tudíž vykladacímu pravidlu § 6, ježto zákonu, když se ho užívá, nesmí se jiný rozum přikládati než ten, který vychází ze zřejmého úmyslu zákonodárcova; nesmíme se tedy pouze doslovně výrazu »dal« v § 1174 držeti, nýbrž smysl a tendence § 1174 směřují patrně k tomu, aby se zabránilo všem jednáním, jež mají podporovati něco nemožného nebo nedovoleného, lhostejno, je-li co dáno a ve které formě (viz též čl. Spieldarlehen v časop.

»Jur. Bl.« ze dne 11. září 1890). Než vůči těmto argumentům dlužno uvážit, že jest přesně činiti rozdíl mezi hrou a zápůjčkou, ježto nelze popřít, že zápůjčka při hře není přece ničím jiným než zápůjčkou a zůstane jí a možno ji jen jakožto zápůjčku posuzovati; jinak bychom dospěli k názoru, jež nelze nijak obhájit, že nutno i samy třetí osoby, které hráči poskytují zápůjčku, byť by se i hry nesúčastnily, vyloučiti ze žalovatelnosti a že s druhé strany nic na tom nesejde, odnímá-li se pohledávce zapůjčitele, který se účastní hry, žalovatelnost a jiným zapůjčitelům nikoli; pak by nastal právní zmatek, jež by nebylo lze rozřešiti.

III. Právo trestní.

Trestní zákonník ohrožuje tresty falešnou a zapovězenou hru.

1. Falešná hra. § 201, lit. e) tr. z. ustanovuje: Kdo ve hře užívá falešných kostek, falešných karet, nějakého lstivého srozumění nebo jiných lstivých úskoků, dopouští se, když škoda, která byla způsobena nebo ku které zlý úmysl směřoval, činí více než 25 zl., zločinu podvodu (§§ 200, 201 lit. e tr. z.), jinak však přestupku podvodu, obnáší li škoda méně než 25 zl.

2. Zapovězená hra spadá mezi přestupky proti veřejné mravopočestnosti (§ 522 tr. z.). Pro hraní všelikých her hazardních čili naprosto odvážných, též i všelikých takových her, které zvláštními předpisy zejména jsou zapovězeny, trestají se jak hráči, tak i ten, kdo ve svém příbytku hrátí dovolí, za každý takový přestupek pokutou 10—900 zl., z čehož třetina vydobytá případně udavači, a pakli by tento sám trestán býti měl, promine se mu také trest docela. Cizozemci, kteří pro tento přestupek v trest upadnou, budtež vyhostění z říše.

Hazardní hry jsou všechny takové, při nichž výhra nebo prohra nezávisí na způsobilosti neb umělosti hráčově, nýbrž výhradně neb aspoň hlavně na náhodě, a každá taková hra jest zapovězena, ať již zvláště a jmenovitě zakázána byla čili nic (dv. dekr. ze dne 16. října 1840 č. 469 a ze dne 26. srpna 1841 č. 558 sb. z. s.). Jmenovitě jsou tyto hry zapovězeny: farao, bassette, hra v kostky, passa dieci, lausquenet, quinze (quindici), trenta, quaranta, ramšl, ferbl neb barvička, strašák, sincera, brantl, molina, valacho, půl dvanáctá (mezzo dodici, undici e mezzo), jedenadvacet (velus, vingtun), biribis (virbiš), oka (strašidlo), hra pod hromádky (kupeční), škubavka (bubeníčková), čamburina, červená a černá (rouge et noir), honzík na kulečnicku, džbánek a jelínek, tahání lodí, hra v kuželky na kulečnicku, kdežto běh koule řídí se pérem čili strojem, cvik neboli labeta, řemenění a caparování (caparl), taktéž ve veřejných šenkovnách, hostincích a kavárnách: loterie, loterní dauphin, tartl na způsob loterie, též tak řečená ptáčnická, kostky, tartl o závod, také židovský neb malý tartl nazvaný; konečně při vyhrávání věcí na prodej v hostincích a na jiných veřejných místech obyčejná hra pod jménem: sudá nebo lichá a velká nebo malá.

IV. Poplatky.

Príslušná ustanovení byla uvedena pod čl. Výhra, Loterie, Poplatky kolkové z karet hracích.

Sběrny loterní viz Loterie.

Sbírka listin a kniha listin.

I. Pojem a význam.

Kniha pozemková sestává z knihy hlavní a ze sbírky neb knihy